

Komedies

vertaald en van aantekeningen voorzien door J. Hemelrijk sr., ingeleid door J.M. Hemelrijk jr., Baarn : Ambo, 1992. - 1070 blz.; geb.; f. 99,-

Over het algemeen is Romeinse literatuur nogal ernstig of geleerd. De blijspelen van de vroeg-Romeinse auteur Plautus (ca. 250-184 v.Chr.) zijn dat gelukkig geen van beide. De schrijver wilde zijn publiek ermee vermaken, zonder verdere pretenties te hebben. De stukken zijn vrije bewerkingen van Griekse originelen die het niveau van kluchten nergens overstijgen. Maar Plautus heeft er eigen dingen aan toegevoegd: liedjes, Latijnse woordgrappen, grofheden en obsceniteiten, 'meta-dramatische' kwinkslagen naar het Romeinse publiek, en specifiek Romeinse namen en onderwerpen. Juist door deze eigen inkleuring behoort zijn werk tot het meest levendige in de antieke literatuur. In ongeveer de helft van de twintig bewaarde stukken komen homo-erotische motieven voor. Overal vind je scheldtermen uit de seksuele sfeer; dat is van alle tijden. Vermakelijk zijn de grove (homo)seksuele grappen die vooral door koks worden gedebiteerd. In een paar stukken spelen ook brutale jongenshoertjes een rol, met als fraaiste voorbeeld Paegnium ('Speeltje') in De Pers. Het intrigerendst zijn misschien nog wel de voorbeelden van 'rolomdraaiing', waarbij slaven zinspelen op hun actieve homoseksuele gedrag tegenover hun meesters. Voorbeelden hiervan zijn te zien in de Ezelskomedie en Vrouw verloot.

Bij alle vervorming en uitvergroting die eigen zijn aan het genre, krijgen we hier toch heel wat glimpen van het dagelijkse leven in het vroege Rome. Zo is het geen toeval dat homo-erotische elementen steeds verbonden zijn met slaven.

Alle twintig komedies werden in de jaren zestig vertaald door J. Hemelrijk. Deze vertalingen zijn nu voor het eerst bijeengebracht in een prachtige gebonden uitgave van Ambo. Verrassend genoeg klinken ze nog altijd sprankelend en modern. Natuurlijk gaat er wel eens een grap of klankeffect verloren, maar over het algemeen volgen ze de originelen getrouw en zijn ze ook heel leesbaar.

Als intellectueel hoor je neer te zien op pretentieloos vermaak, ik weet het. Toch heb ik altijd een zwak gehad voor de grove kluchten van Plautus. Ook in de vertaling van Hemelrijk heb ik er weer hard om moeten lachen. Dit boek is goed voor 'dikke pret', een hele herfst lang.

Vincent Hunink